

**ODAM VA UNING SALOMATLIGI FANINI O'QITISHDA O'QUVCHILARDA
KO'RGAZMALILIK ORQALI IJODKORLIKNI RIVOJLANTIRISH**

**РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ У УЧАЩИХСЯ ЧЕРЕЗ
НАГЛЯДНОСТЬ В ПРЕПОДАВАНИИ НАУКИ О ЧЕЛОВЕКЕ И ЕГО
ЗДОРОВЬЕ**

**DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS THROUGH
VISIBILITY IN THE TEACHING OF THE SCIENCE OF MAN AND HIS HEALTH**

Н. А. Мирзаева

ЧДПУ табиий фанлар факультети, Генетика ва эволюцион биология
кафедраси доценти 2- курс магистри Рўзматова Шарофат

Zamonaviy maktablarda o'quv-moddiy bazani modernizasiya qilish o'quv jarayoni saviyasini oshirishning asosiy shartlaridan biridir. O'quv jihozlari darsning zaruriy qismidir, chunki o'quvchilar uchun u bilan ishlash ham yangi bilimlar manbai, ham o'rganilgan materialni o'zlashtirish, umumlashtirish, takrorlash usulidir. Biologiya o'qitish metodikasi sinfda o'quv jihozlarining turli vositalari, usullari va metodlaridan foydalanadi [1].

Maktab o'quvchilarining o'quv-bilish faoliyatini faollashtirishning samarali usullaridan biri biologiya darslarida o'qitish vositalaridan kompleks foydalanishdir. Vositalardan kompleks foydalanish o'quv ma'lumotlarini o'rganish va o'rganish vaqtini sezilarli darajada qisqartiradi, ta'lim sifatini yaxshilaydi va shu bilan nafaqat an'anaviy yondashuvni, balki vakolatli yondashuvni ham amalga oshirishga yordam beradi [4].

Taniqli professor-o'qituvchilar, mahalliy o'qituvchilar va metodistlar tomonidan o'quv qo'llanmalari tushunchasining qanday ta'rifi berilganligini ko'rib chiqamiz. Professor, Pedagogika fanlari doktori Ponomareva I. N. quyidagi ta'rifni beradi: " o'qitish vositalari-bu ta'limning maqsad va vazifalariga muvofiq o'quv faoliyati samaradorligini oshirishga yordam beradigan turli xil mavzular, hodisalar, faktlar, o'quv dasturlari " [2].

Rus o'qituvchisi M. N. Skatkinning fikricha, o'qitish vositalari "... o'qituvchi tomonidan taqdim etilgan o'quv materialining mazmunini yanada aniqroq va sodda tarzda tushuntirish, yanada to'liq va chuqurroq ochib berishga imkon bering, talabalar o'rtasida ijobiy o'quv motivlarini shakllantirishga yordam beradi" [3].

Metodist Arbuzova E. N. o'quv vositalarini inson tomonidan yaratilgan ob'ektlar, shuningdek o'quv jarayonida ishlatiladigan tabiiy tabiat ob'ektlari sifatida o'quv ma'lumotlarini tashuvchilar va o'qituvchi va talabalar faoliyati uchun ta'lim, ta'lim va rivojlanish maqsadlariga erishish vositasi sifatida ko'rib chiqadi [4].

O'quv materialining mazmunini tutuvchi ta'lim vositalari ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish maqsadida ko'rgazmalilik tamoyilini amalga oshirish uchun qo'llaniladi [36].

Hissiy ma'lumotlarning o'zgarishi xayoliy fikrlashni yaratadi. Idrok asosida hosil qilingan obrazlardan oldingi bilim tajribasi asosida ularni taqqoslash, tanib olish muammolarini hal qilishda foydalanish mumkin. Tasvir paydo bo'lishining asosini ko'rish sezgilari tashkil etadi, asosan eshitish, hidlash, teginish ishtirok etadi.

Biologiya darslarini o'tkazishda ko'rgazmali qurollardan dars mavzusi va maqsadidan kelib chiqqan holda turli agregatlarda foydalanish mumkin.

Ko'rgazmalilik maktabda biologiyani o'zlashtirishning barcha bosqichlarida ta'lim jarayonining muhim va oqilona vositasi bo'lib xizmat qiladi.

Shunga qaramay, biologiya o'qituvchisi "ko'rinish" atamasini idrok etishga differentsial yondashishi kerak, chunki u turli xil pedagogik tushunchalarni aks ettirish uchun ishlatiladi.

Ko'rgazmali qurollar shunday o'qitish vositalariki, ular fikrlashni kengaytirish hamda o'quvchilarning aqliy rivojlanishining etakchi vositalaridan biri hisoblanadi. Bugungi kunga qadar zamonaviy o'qituvchi juda ko'p sonli ko'rgazmali vositalarga ega. Bundan tashqari, vizual ta'lim vositalarini takomillashtirish o'qituvchi tomonidan belgilangan vazifalarni amalga oshirish uchun tobora amaliy va samarali bo'lib bormoqda. Ushbu o'quv sharoitlari o'qituvchilarni nafaqat vizual ta'lim vositalaridan foydalanishga, balki ular mo'ljallangan vazifalarni hal qilishga qay darajada hissa qo'shishini tushunishga majbur qiladi [5].



O'qituvchi yoki o'quvchining kutilayotgan ta'lim natijalari to'g'risida to'liq tasavvurga ega bo'lmagan jarayoni. Shu bilan birga, o'quv qurollari odatda o'qitish texnologiyasi elementlari sifatida emas, balki ob'ektlar va tabiat hodisalari to'g'risidagi ma'lumotlarning tashuvchisi sifatida qaratiladi. Shunday qilib, o'quv qurollarini tizimli yondashuv nuqtai nazaridan o'rganish, shuningdek, ularni o'qitish texnologiyasining elementlari sifatida o'rganish, bu o'quvchilarga fikrlash asosida mustaqil kognitiv faoliyat usullarini ishlab chiqishga imkon beradi. o'qitishda o'quv qurollari tizimini yaratish va ulardan foydalanish muammolarini hal qilish.- o'quv jarayoni. O'quvchiga yo'naltirilgan ta'limda texnologik yondashuvni tatbiq etish

sharoitida didaktik vositalardan kompleks foydalanish bilan bog'liq bu masalalarning yechimi ta'lim jarayonini takomillashtirish va samaradorligini oshirish imkoniyatlaridan dalolat beradi. Dars jarayonida biz nafas olish a'zolarining tuzilishi va ishlash fiziologiyasini amaliy tajribal orqali o'rganishga xarakat qildik. Bu borada bizga quyidagi jihozlar kerak bo'ladi.

V. KERAKLI JIHOZLAR



Kerakli jihozlar bilan ishning borish tartibini yo'riqnoma asosida bajarilishi, o'quvchilar tomonidan katta qiziqish uyg'otadi hamda ichki a'zolarining ishlash mexanizmini aks etuvchi model paydo bo'ladi. Bu esa o'quvchilarga yangi mavzuni o'rganishda qiziqishlarni orttirib, ularda dasrga bo'lgan motivasiyani, ishonchni hamda mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Didaktik materialni yaratish va o'quv jarayonida qo'llash jarayonida o'quv qurollari tizimidagi o'rnini aniqlashga qaratilgan yondashuv ishlab chiqilgan bo'lib, uning asosi: - bu muammoni o'quv qurollari tizimini yaratish va qo'llashning asosiy tamoyillarini amalga oshirish kontekstida ko'rib chiqish; - ma'lum turdagi didaktik materialning boshqa o'quv qurollari bilan ularning tasnifi asosida tizimli aloqalarini o'rnatish: - o'quv qurollaridan kompleks foydalanish sharoitida muayyan turdagi didaktik materialning asosiy didaktik xossalari va vazifalarini aniqlash imkonini beradi.

VII. AMALIY MASHG'ULOTNING BORISHI



Biologiya o'qitishda ko'rgazmali vositalardan foydalanish, ayniqsa odam va uning salomatligi fanini o'qitishda samarali. Chunki bunda o'quvchilar mustaqil ijod qiladi va mantiqiy tafakkur orqali amaliy bajargan vositalarini aqliy faoliyatida eslab qoladi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. Водовозова, С.Я. Средства успешного совершенствования учебно-воспитательного процесса в общеобразовательной школе [Текст] / С.Я. Водовозова // Сборник трудов пятой конференции АРСИИ им. Г.Р. Державина. – 2007. № 4. – С. 45.
2. Пономарева, И. Н. Общая методика обучения биологии [Текст] / И. Н. Пономарева, В. П. Соломин, Г. Д. Сидельникова. – Москва: Академия, 2003. – 280 с.
3. Скаткин, М. Н. Совершенствование процесса обучения: общие требования к уроку в свете тенденций общественного развития [Текст] / М. Н. Скаткин. – Москва: Просвещение, 2002. – 400 с.
4. Арбузова, Е. Н. Конструирование и применение комплексов средств обучения для методической подготовки студентов – биологов в условиях информационно – предметной среды ВУЗа [Текст] / Е. Н. Арбузова, Л. В. Усольцева. – Омск:ОмГПУ, 2010. – 274 с.
5. Смелова, В. Г. Ресурсное обеспечение кабинета биологии в соответствии с ФГОС: на грани мечты и реальности [Текст] / В. Г. Смелова //Биология. – 2015. – № 10. – С. 44–54.